

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2026. № 2.

ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.2.87>

УДК 368:364:331.45

Н. В. Супрун,

к. е. н., доцент кафедри фінансів і бухгалтерського обліку,

Державний університет економіки і технологій

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5805-6339>

КОМЕРЦІЙНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ

N. Suprun,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance and

Accounting, State University of Economics and Technology

COMMERCIAL AND SOCIAL INSURANCE AGAINST OCCUPATIONAL ACCIDENTS: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND NATIONAL SPECIFICITIES

У статті здійснено комплексний аналіз системи страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні з урахуванням міжнародного досвіду організації страхового захисту працівників. Оцінено ефективність

функціонування державного обов'язкового соціального страхування та визначено його спроможність забезпечувати належний рівень соціального і фінансового захисту працюючого населення. Встановлено, що чинна модель державного страхування має низку системних недоліків, зокрема обмеження страхового покриття лише робочим часом, що не враховує поширену практику понаднормової праці. Окрему увагу приділено проблемі неофіційної зайнятості, яка фактично позбавляє значну частину працівників можливості скористатися страховим захистом. Проаналізовано негативні наслідки приховування роботодавцями випадків виробничого травматизму. Обґрунтовано доцільність розвитку комерційного страхування від нещасних випадків як важливого доповнення до державної системи з метою розширення страхового покриття та підвищення рівня захисту працівників в Україні.

The article provides a comprehensive analysis of the system of insurance against occupational accidents in Ukraine, taking into account international experience in organizing insurance protection for workers. Particular attention is paid to assessing the effectiveness of the functioning of compulsory state social insurance and determining its capacity to ensure an adequate level of social and financial security for employees in various sectors of the economy. It is established that the current model of state insurance in Ukraine has a number of systemic limitations that reduce the level of protection for workers in the event of occupational accidents.

It is substantiated that one of the key shortcomings of state insurance is its restriction to official working hours, as a result of which injuries sustained during overtime work are not subject to insurance coverage. This creates significant risks for workers in sectors with a high level of physical workload, where performing duties beyond the standard working schedule is a common practice. In addition, it is found that a significant share of informally employed workers in Ukraine is effectively excluded from the insurance protection system, since the absence of

formal employment relations makes it impossible to exercise the right to receive insurance benefits and compensation.

Special attention is given to the problem of employers concealing cases of occupational injuries in order to avoid financial liability, which negatively affects the level of social protection of injured workers and results in the absence of proper medical and financial support. It is proven that these problems necessitate the search for alternative and additional mechanisms of insurance protection for employees.

In this context, the expediency of developing commercial insurance against occupational accidents as an important complement to the state insurance system is substantiated. It is shown that commercial insurance companies are able to provide more flexible insurance conditions, expanded risk coverage, and insurance protection for individuals regardless of the form of employment or working schedule. Taking into account foreign experience, it is demonstrated that the combination of social and commercial insurance contributes to improving the level of worker safety, reducing social risks, and ensuring financial stability in the event of occupational accidents in Ukraine.

Ключові слова: *комерційне страхування, соціальне страхування, виробничий травматизм, страхування від нещасних випадків, міжнародний досвід, захист працівників.*

Keywords: *commercial insurance, social insurance, occupational injuries, accident insurance, international experience, employee protection.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Комерційне страхування життя від нещасних випадків на виробництві є важливою складовою системи соціального та економічного захисту працівників, особливо в умовах зростаючих виробничих ризиків. Будь-яка професійна діяльність пов'язана з певною ймовірністю отримання травм або інших пошкоджень здоров'я, що може призвести до тимчасової або навіть постійної

втрати працездатності. В Україні щорічно фіксується значна кількість нещасних випадків на виробництві, що свідчить про необхідність створення ефективних механізмів захисту працівників та їхніх сімей від фінансових втрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика страхового захисту від нещасного випадку на виробництві розглядається у багатьох працях науковців, які акцентують увагу на теоретичних аспектах і проблемах на практиці в цій сфері. Питання комерційного та соціального страхування від нещасних випадків на виробництві широко висвітлюються у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Українські дослідники зосереджують увагу переважно на аналізі системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, її фінансових та організаційних механізмах, а також проблемах компенсації шкоди, завданої внаслідок виробничого травматизму. Зокрема, у працях Блажинської Т. О. [1-2], Хмелярчук М. І. [2], Гаманкової О. О. [3], Шимків С. А. [3] досліджуються економічна сутність страхування, його функції та роль у системі соціального захисту працівників, а також інструментарій, ефективність та фінансове забезпечення даного виду страхування. Зарубіжні автори аналізують страхування від нещасних випадків на виробництві у контексті порівняння національних моделей соціального захисту, участі приватного страхового сектору та ефективності державного регулювання. У працях Г. Еспінг-Андерсена [4], Н. Барра [5], Дж. Стігліца [6] значна увага приділяється еволюції систем соціального страхування та їх впливу на ринок праці. Дослідження Міжнародної організації праці та Світового банку зосереджені на питаннях управління виробничими ризиками, диференціації страхових тарифів і стимулювання роботодавців до підвищення рівня безпеки праці. Водночас недостатньо опрацьованими залишаються питання інтеграції соціального та комерційного страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні з урахуванням міжнародного досвіду, що зумовлює актуальність подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Комерційне страхування надає можливість отримати додаткові виплати, які не завжди передбачені обов'язковим соціальним страхуванням. Воно дозволяє компенсувати витрати на лікування, реабілітацію, втрату доходу через тимчасову або постійну непрацездатність, а в разі летального випадку – забезпечити фінансову підтримку сім'ї загиблого працівника. Крім того, комерційне страхування допомагає мінімізувати економічні ризики для роботодавців, знижуючи їхнє фінансове навантаження в разі необхідності виплат компенсацій постраждалим співробітникам.

Вивчення цієї теми є вкрай важливим, оскільки розвиток комерційного страхування життя від нещасних випадків на виробництві сприятиме не лише покращенню соціального захисту громадян, а й загальному розвитку страхової індустрії в Україні. Крім того, воно стимулює роботодавців підвищувати стандарти безпеки на підприємствах, що, у свою чергу, може зменшити рівень виробничого травматизму. Таким чином, активне впровадження та популяризація комерційного страхування можуть стати важливим інструментом підвищення якості життя та добробуту працівників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виробничий травматизм є однією з основних проблем безпеки праці в Україні, яка потребує постійної уваги з боку держави, роботодавців і страховиків. За статистикою, кількість нещасних випадків на виробництві залишається значною, що свідчить про недостатній рівень охорони праці та потенційні ризики для працівників. Травматизм на виробництві впливає не тільки на здоров'я і життя робітників, але й створює значні економічні збитки, як для працівників, так і для підприємств, оскільки травмовані працівники можуть тимчасово або постійно втратити працездатність, що веде до фінансових витрат на компенсації та лікування.

Кількість нещасних випадків на виробництві в Україні має стійку тенденцію до зростання, що створює серйозні виклики для системи охорони праці та соціального захисту працівників (рис. 1).

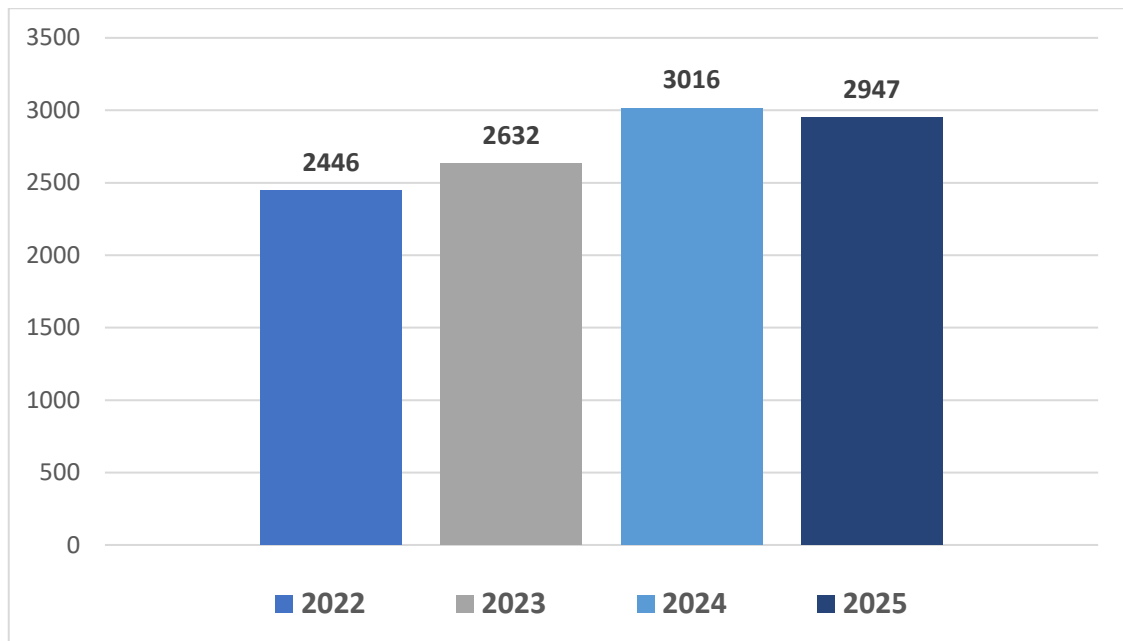
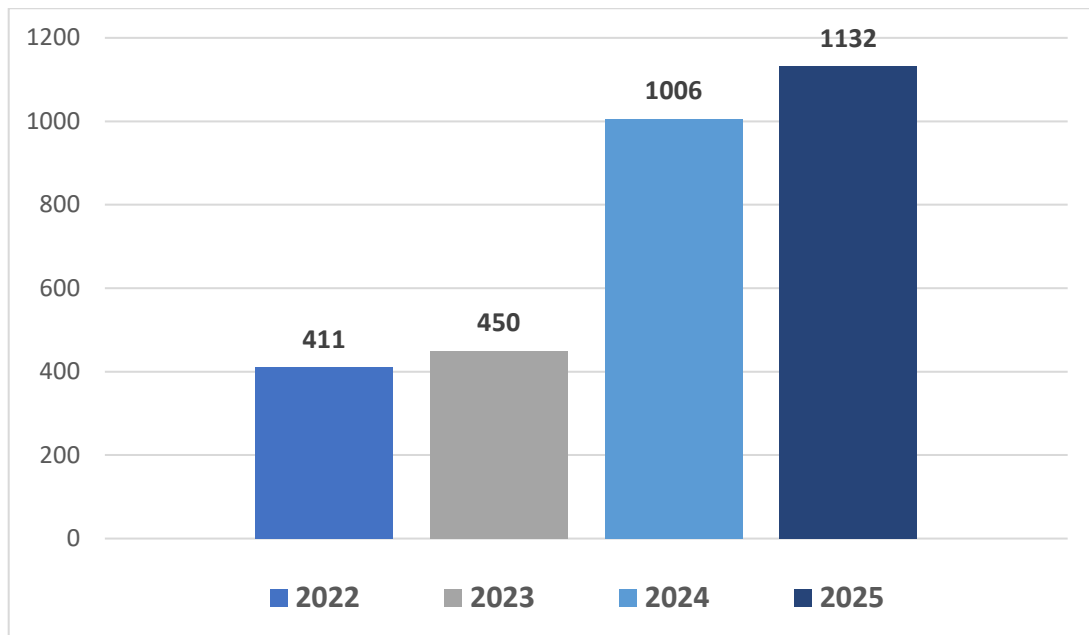

Рис. 1. Кількість нещасних випадків на виробництві в Україні (2022-2025 рр.)

Джерело: сформовано на основі [7]

У 2022 році було зафіксовано 2446 випадків виробничого травматизму, з яких 411 були пов'язані з бойовими діями. У 2023 році загальна кількість випадків збільшилася до 2632, з них 450 сталися внаслідок бойових дій. Найбільш критична ситуація спостерігалася у останні два роки, коли кількість нещасних випадків на виробництві досягла 3016 в 2024 р., а число постраждалих і загиблих через бойові дії різко зросла більш, ніж вдвічі, - до 1006, та при невеликому загальному зменшенні нещасних випадків у 2025 до 2947, ще більша кількість у порівнянні з 2004 р., а саме 1132, пов'язана з військовими діями (рис. 2).

Ця динаміка свідчить не лише про зростання загальних ризиків на робочих місцях, але й про те, що військові дії значно впливають на рівень виробничого травматизму. Високий рівень небезпеки залишається в промислових зонах, які знаходяться поблизу районів бойових дій, а також на об'єктах критичної інфраструктури, що часто стають цілями атак. Внаслідок цього підвищуються ризики для працівників, які виконують свою роботу в екстремальних умовах.

**Рис. 2. Кількість нещасних випадків на виробництві в Україні
внаслідок бойових дій (2022-2025 рр.)**

Джерело: сформовано на основі [7]

Окрім впливу бойових дій, важливими факторами зростання виробничого травматизму є недотримання норм охорони праці, застарілість технічного обладнання на багатьох підприємствах та недостатній рівень підготовки працівників до роботи в небезпечних умовах. У багатьох випадках роботодавці не забезпечують належного контролю за дотриманням правил безпеки або ж намагаються уникнути відповідальності за травмування працівників.

Структуру причин нещасних випадків на виробництві в Україні, які призвели до смертельних наслідків у 2025 році, ілюструє рис. 3.

Згідно з наведеними даними, найбільшу частку становлять психофізіологічні причини (53,5%), що включають порушення правил безпеки через втомленість, стрес або недотримання особистих захисних заходів. На другому місці за значенням розташовуються організаційні фактори (41,7%), пов'язані з недоліками у плануванні робочих процесів, контролі за безпекою та управлінні ризиками. Найменш вагомими є технічні причини (4,8%), що обумовлені несправністю обладнання або відсутністю

належних засобів захисту. Така структура свідчить про переважну роль людського та організаційного факторів у формуванні смертельних випадків на виробництві та визначає пріоритети для підвищення ефективності системи охорони праці та страхового захисту працівників.

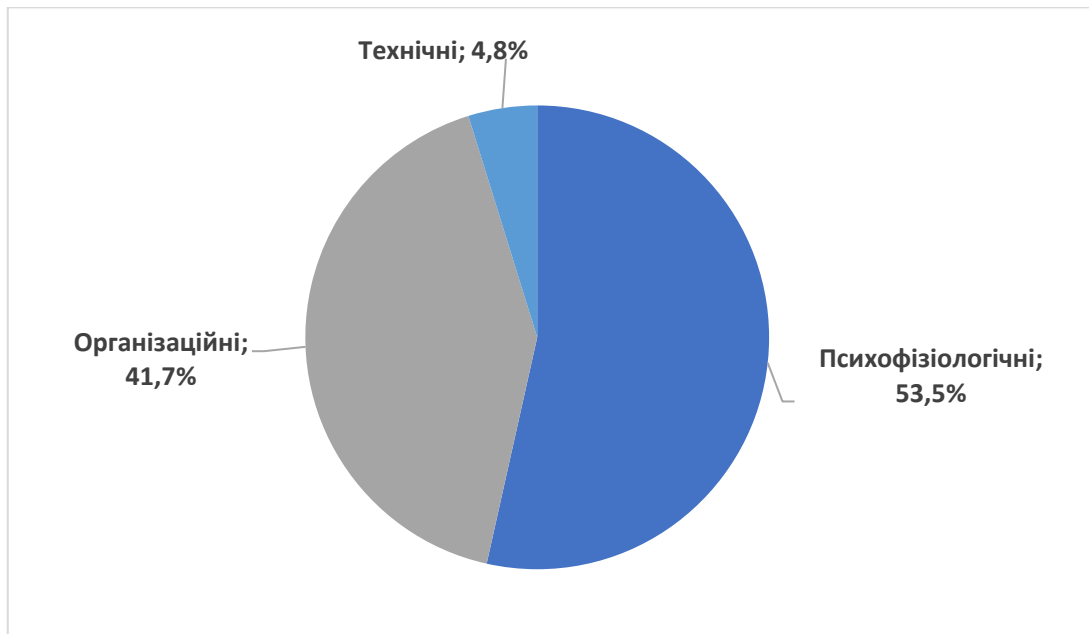

Рис. 3. Причини нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, що призвели до смертельних наслідків в Україні (2025 р.)

Джерело: сформовано на основі [7]

Зростання кількості нещасних випадків підкреслює необхідність посилення заходів із запобігання виробничому травматизму. Це передбачає не лише підвищення стандартів безпеки та запровадження сучасних технологій, а й розвиток страхових механізмів, які можуть забезпечити фінансовий захист постраждалих працівників. Комерційне страхування відіграє ключову роль у цьому процесі, адже воно дозволяє отримати компенсацію незалежно від місця та обставин отримання травми. Таким чином, розвиток ефективної системи страхування в поєднанні з підвищенням стандартів охорони праці є важливими кроками для зниження рівня виробничого травматизму в Україні.

В Україні комерційного страхування від нещасних випадків на виробництві, як окремого виду, не існує. Страхові компанії пропонують лише загальний продукт – страхування від нещасних випадків, який охоплює всі можливі ситуації, у тому числі й нещасні випадки, що сталися на робочому місці. Це означає, що страхування від травм на виробництві включено в загальний поліс, і ризики, пов'язані з професійною діяльністю працівників, є лише частиною більш широкого спектра.

Страхові компанії України, які пропонують цей продукт, не розрізняють типи нещасних випадків, тому окремого продукту для страхування від виробничих травм не існує. Таким чином, підприємства не мають змоги придбати страховку, спеціально спрямовану на захист від нещасних випадків у сфері виробництва або на робочому місці. Це створює певні труднощі для забезпечення фінансового захисту працівників від травм, які виникають у результаті професійної діяльності.

Станом на 1 січня 2026 року в Україні працювало 47 страхових компаній [8], 41 з них надає послуги зі страхування від нещасних випадків. Ці компанії страхують як фізичних осіб, так і корпоративних клієнтів, пропонуючи комплексне покриття для випадків травм, які можуть статися в будь-яких обставинах, включаючи на виробництві. Страхові продукти зазвичай включають покриття для випадкових травм, хвороб або смерті, спричинених нещасними випадками, але конкретно застрахуватися від виробничих травм окремо не можна.

Необхідно зазначити, що навіть при тому, що законодавство України вимагає обов'язкове страхування від нещасних випадків для працівників (зокрема, через Фонд соціального страхування), комерційні страховики не надають окремих полісів для покриття саме виробничих травм. Це означає, що страхування працівників на випадок травм, пов'язаних з їх професійною діяльністю, може бути реалізовано лише через загальні програми страхування нещасних випадків.

У багатьох розвинених країнах страхування від нещасних випадків на виробництві є невід'ємною частиною системи соціального захисту працівників. Організація та управління цим видом страхування значною мірою залежать від національних особливостей економіки та соціальної сфери.

У Німеччині страхування від нещасних випадків на виробництві реалізується через 110 фондів, які поділяються на три основні категорії: галузеві страхові організації, страхові організації для сільського господарства та страхові організації громадського сектора. Галузеві фонди відповідають за страхування в конкретних промислових секторах, таких як хімічна, гірничо-промисловість, торгівля та охорона здоров'я. У Німеччині роботодавці сплачують страхові внески, які диференціюються залежно від рівня ризику в конкретній галузі. Ця система забезпечує високий рівень соціального захисту працівників і є однією з найбільш ефективних у світі.

У Швеції страхування від нещасних випадків на виробництві здійснюється через єдину страхову компанію, власниками якої є профспілки та Шведський союз роботодавців. Ця модель забезпечує ефективне управління ризиками та сприяє тісній співпраці між соціальними партнерами [9].

У Великобританії страхування від нещасних випадків на виробництві базується на корпоративному (колективному) страхуванні. Роботодавці укладають договори страхування на користь своїх працівників з приватними страховими компаніями. Ця система дозволяє гнучко реагувати на потреби конкретних підприємств і забезпечує додатковий рівень захисту працівників.

У Бельгії та Португалії корпоративне страхування охоплює лише нещасні випадки на виробництві, тоді як професійні захворювання підлягають соціальному страхуванню, страховиками якого є державні органи. Це дозволяє ефективно розподіляти відповідальність між приватними та державними структурами [10].

У Нідерландах працівники сплачують дві третини загальної суми внесків на соціальне страхування. Ця модель демонструє баланс у розподілі фінансового навантаження між працівниками та роботодавцями [10].

У Фінляндії страхування від нещасних випадків на виробництві є обов'язковим, проте воно реалізується виключно через приватні страхові компанії. Це одна з небагатьох країн, де функції із забезпечення страхового захисту працівників повністю передані на ринок комерційного страхування, при цьому держава виконує лише наглядову та регуляторну роль. Усі роботодавці зобов'язані укладати договори страхування з акредитованими страховими компаніями ще до початку трудових відносин з працівниками. Компанії самостійно обирають страховика з урахуванням умов, тарифів та якості обслуговування, що створює конкурентне середовище та стимулює підвищення ефективності страхових послуг.

Попри те, що страхування є комерційним, діяльність страхових компаній суворо регламентується законодавством. Центральним органом, який координує функціонування системи, є Фінський центр страхування від нещасних випадків (TVK – Tapaturmavakuutuskeskus). Усі компанії дотримуються єдиних стандартів щодо розміру страхових виплат, строків їх надання та критеріїв оцінки шкоди. Це гарантує рівний захист працівників незалежно від обраного страховика.

Страхування у Фінляндії має широке покриття – воно охоплює не лише нещасні випадки безпосередньо на виробництві, а й травми, що сталися під час відряджень, перерв або навіть дорогою на роботу, якщо це пов'язано з трудовою діяльністю. Усі витрати на страхування бере на себе роботодавець, а розмір внесків залежить від рівня професійного ризику, галузевої специфіки та статистики нещасних випадків на конкретному підприємстві. Такий підхід мотивує компанії дбати про безпеку праці, адже зменшення кількості травм безпосередньо впливає на розмір страхових внесків.

Фінська модель комерційного страхування вважається однією з найефективніших у Європі. Вона забезпечує гнучкість для бізнесу, високу

якість обслуговування, конкурентність на ринку страхових послуг, а також надійний соціальний захист працівників. Така система демонструє, що комерційне страхування може ефективно функціонувати навіть у сфері обов'язкового соціального забезпечення за умови прозорого регулювання та контролю з боку держави [11].

У Сполучених Штатах Америки страхування від нещасних випадків на виробництві (workers' compensation insurance) здебільшого здійснюється через приватні страхові компанії. Роботодавці в більшості штатів мають право самостійно обирати страхову компанію, яка надає цей вид страхування. Це означає, що система базується переважно на комерційних засадах: страхові компанії змагаються між собою за клієнтів, пропонуючи різні умови, рівні покриття, розміри внесків та сервіси з управління ризиками. Такий підхід забезпечує гнучкість для роботодавців і дозволяє краще адаптувати страхові програми до особливостей конкретного підприємства чи галузі.

Водночас у США є чотири штати — Огайо, Північна Дакота, Вашингтон та Вайомінг — які використовують монополістичну модель. У цих штатах роботодавці не можуть укласти договори з приватними страховими компаніями й зобов'язані придбавати страхування виключно через державні страхові фонди. Такі моделі є винятком і не відповідають загальній тенденції до лібералізації ринку страхування в США.

Загалом, американська модель демонструє високу частку комерційного страхування в системі соціального захисту працівників. Вона дозволяє враховувати ринкову конкуренцію як інструмент для підвищення якості страхових послуг, а також стимулює роботодавців до зменшення виробничих ризиків задля зниження страхових премій. Такий підхід вважається ефективним для економік із розвиненим приватним сектором і високим рівнем саморегуляції бізнесу [12].

У Чилі система страхування від нещасних випадків на виробництві реалізується через приватні страхові організації, що є характерною рисою

цієї країни порівняно з іншими, де домінує державне або змішане страхування. Основними страховими організаціями є Chilean Safety Association (ACHS), Instituto de Seguridad del Trabajo (IST) та Mutual de Seguridad. Ці організації надають послуги зі страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, укладаючи контракти з роботодавцями. Страхування є обов'язковим для всіх роботодавців, які повинні забезпечити страхове покриття для своїх працівників. Внески на страхування сплачують роботодавці, і вони варіюються залежно від рівня ризику в конкретних галузях.

Приватні страхові організації не тільки займаються виплатами компенсацій працівникам, які отримали травми або захворіли на робочому місці, але й активно проводять профілактичні заходи. Вони забезпечують тренінги для працівників і роботодавців, сприяють покращенню умов праці та зниженню ризиків травматизму. Система страхування в Чилі забезпечує гнучкість, оскільки роботодавці можуть вибирати страховика, що найкраще відповідає потребам їх підприємства. Однак така приватизація страхування може призвести до відсутності загальнодержавної координації в разі масових нещасних випадків або катастроф. Залежність від приватних компаній також означає, що рівень обслуговування та компенсацій може різнитися залежно від обраного страховика. Ця система є прикладом повністю приватизованої моделі, яка сприяє розвитку конкуренції на ринку страхових послуг [13].

У Канаді система страхування від нещасних випадків на виробництві є обов'язковим та забезпечує працівникам фінансову підтримку у разі травм або загибелі на робочому місці. Система функціонує на рівні кожної провінції чи території, оскільки кожна має власне законодавство та агентства для управління страхуванням. Програми зазвичай покривають компенсації за втрачені доходи, витрати на лікування, реабілітацію, а також пенсії для постраждалих працівників або їхніх родин у разі смерті на роботі. Страхові внески для цього типу страхування є обов'язковими для роботодавців, і вони варіюються залежно від провінції та галузі. При цьому працівники не

сплачують внески, оскільки вся відповідальність за фінансування покладена на роботодавців. Страхова система Канади сприяє ефективній соціальній підтримці, надаючи комплексну допомогу постраждалим та їхнім родинам в разі нещасного випадку на виробництві [9].

Системи страхування від нещасних випадків на виробництві у розвинених країнах демонструють різні підходи до поєднання державного та комерційного секторів. В останні десятиліття зростає роль комерційного страхування, яке надає гнучкість і можливість адаптації до потреб конкретних підприємств. Приватні страхові компанії, беручи на себе функцію страхового захисту, створюють конкурентне середовище, що стимулює покращення якості послуг і зниження витрат на страхові внески. У таких країнах, де домінує комерційна складова, роботодавці мають можливість обирати страхові компанії, зважаючи на умови, тарифи та рівень обслуговування, що надає їм додаткову свободу в управлінні витратами та покращенні умов праці.

В Україні система страхування від нещасних випадків на виробництві є обов'язковою для всіх підприємств і роботодавців. Вона базується на державному соціальному страхуванні, яке регулюється законодавством і здійснюється через Фонд соціального страхування України. Це страхування охоплює не лише випадки травм на виробництві, але й захист від професійних захворювань, що виникають у процесі трудової діяльності. Проте, незважаючи на обов'язковість і регулювання державою, система має кілька проблем, які обмежують її ефективність.

Українська система страхування часто стикається з проблемами з фінансуванням, через що виплати потерпілим або їхнім родинам можуть затримуватися. Бюрократичні процедури та затримки з оформленням документів також можуть стати перешкодою для швидкої допомоги потерпілим. Крім того, рівень страхових виплат не завжди відповідає реальним витратам на лікування і реабілітацію, що може створювати додаткові фінансові труднощі для потерпілих.

У порівнянні з Україною, більшість розвинутих країн мають більш ефективні системи страхування від нещасних випадків на виробництві. Наприклад, у США існує система Workers' Compensation, яка забезпечує фінансову допомогу працівникам, які отримали травми або захворювання під час виконання своїх обов'язків. Ця система є комплексною і включає медичну допомогу, компенсацію втрати доходу та виплати на реабілітацію. У США також існують програми, які дозволяють підприємствам підвищувати рівень безпеки на робочих місцях, щоб зменшити ризики травм і нещасних випадків.

Важливою особливістю цієї системи є те, що страхові компанії та державні органи працюють в тісній взаємодії, що дозволяє забезпечити швидке реагування на нещасні випадки. Виплати здійснюються вчасно, а потерпілі працівники мають можливість отримати додаткову допомогу, якщо їхня травма призвела до тривалої непрацездатності.

Країни Європейського Союзу також мають розвинену систему страхування від нещасних випадків на виробництві, яка базується на поєднанні державних і приватних страхових компаній. Наприклад, у Німеччині система страхування на випадок нещасних випадків регулюється через Федеральне управління нещасних випадків на роботі, яке забезпечує виплати та підтримку потерпілим працівникам. У Франції та Великій Британії також існують аналогічні системи, які забезпечують безпеку та компенсацію для працівників, що постраждали на роботі.

Незважаючи на спільні риси, досвід України та міжнародних країн демонструє суттєві відмінності у реалізації систем страхування від нещасних випадків на виробництві. Україна має менш ефективну систему, яка потребує значних реформ, зокрема в частині фінансування та адміністрування страхових виплат. Однією з проблем є недостатній рівень охоплення програмами страхування малих підприємств та тих, що працюють у неформальному секторі.

Міжнародний досвід показує, що більш ефективні системи страхування мають більшу гнучкість і більший рівень покриття ризиків, що дозволяє швидше і ефективніше надавати допомогу постраждалим. Системи, які поєднують державне і приватне страхування, демонструють високу ефективність завдяки конкуренції між страховими компаніями і регулярному перегляду умов страхування.

Порівняння досвіду України та міжнародних країн у сфері страхування від нещасних випадків на виробництві вказує на необхідність значних змін у системі соціального страхування України. Для підвищення ефективності варто звернути увагу на практики розвинутих країн, зокрема на поєднання державного регулювання і приватного страхування, а також на модернізацію механізмів виплат та підтримки працівників, що постраждали на виробництві.

Комерційне страхування від нещасних випадків на виробництві має кілька значних переваг порівняно з соціальним страхуванням. Однією з головних переваг є швидка фінансова допомога працівникам, які отримали травми на роботі. Комерційні страхові компанії зазвичай швидко здійснюють виплати, що дозволяє працівникам або їхнім родинам оперативно покрити витрати на лікування, реабілітацію та інші необхідні послуги. Це знижує фінансовий тягар для постраждалих і дає їм можливість швидше повернутися до нормального життя.

Додатково, комерційні страхові компанії пропонують більше гнучкості в умовах страхування. Підприємства можуть вибирати різні страхові програми в залежності від своїх потреб і рівня ризику на виробництві. Це дозволяє компаніям адаптувати поліси під специфіку своєї діяльності, що є важливою перевагою порівняно з більш універсальним соціальним страхуванням, яке часто не враховує індивідуальні особливості кожного підприємства.

Крім того, комерційне страхування може покривати більш широкий спектр випадків, ніж соціальне. Наприклад, це може включати витрати на

реабілітацію після травм, додаткові медичні процедури або навіть виплати родинам у разі летальних наслідків. Таке страхування може забезпечити більшу безпеку та захист працівників, що дуже важливо для підприємств з високим рівнем ризику, де ймовірність нещасних випадків є високою.

Проте комерційне страхування має і свої недоліки. Одним з основних мінусів є висока вартість страхових полісів. Підприємства, особливо малий і середній бізнес, можуть зіштовхнутися з великими витратами на страхування, що може стати фінансовим навантаженням. Зокрема, для компаній із високим рівнем виробничого ризику ці витрати можуть бути значними.

Ще одним недоліком є те, що не всі нещасні випадки або травми можуть покриватися комерційним полісом. Страхові компанії можуть встановлювати обмеження на виплати залежно від умов договору, що означає, що деякі види травм можуть залишатися без покриття. Це може створювати певну невизначеність для працівників і роботодавців.

Також, підприємства, які обирають комерційне страхування, повинні регулярно виплачувати страхові премії. Це може стати проблемою для малих підприємств, які мають обмежені ресурси. Однак варто зазначити, що деякі компанії пропонують варіанти полісів з різними умовами виплат, що може допомогти знизити фінансове навантаження.

Таким чином, комерційне страхування має свої переваги та недоліки. Воно може забезпечити більш швидку та комплексну допомогу працівникам, але для багатьох підприємств вартість страхових полісів є значною перешкодою. Підприємства повинні ретельно оцінювати ризики, які можуть виникнути на виробництві, і обирати найкращі варіанти страхування з урахуванням своєї фінансової спроможності та потреб працівників.

Комерційне страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні має великий потенціал для розвитку, але на сьогоднішній день існує ряд проблем, які стримують цей процес. Проте, з урахуванням світових тенденцій і можливостей для покращення, перспектива розвитку цієї сфери

виглядає оптимістичною. Однак для цього необхідно вирішити кілька ключових завдань.

Першим і найважливішим кроком для розвитку комерційного страхування є вдосконалення законодавчої бази. В Україні на даний момент існують прогалини в законодавстві, що стосуються комерційного страхування від нещасних випадків на виробництві. Для забезпечення стабільності ринку потрібно створити чіткі правила для страхових компаній, а також розробити обов'язкові вимоги для підприємств, які працюють у небезпечних для життя і здоров'я сферах. Важливою складовою є також встановлення чітких стандартів страхових послуг, що дозволить знизити ризики і підвищити довіру до цієї послуги серед підприємств.

Другим важливим напрямком є використання новітніх технологій для покращення процесу оцінки ризиків. В Україні все частіше впроваджуються інноваційні рішення, такі як системи моніторингу безпеки на підприємствах, що дозволяють виявляти потенційно небезпечні ситуації ще до того, як вони призведуть до нещасного випадку. Це дає можливість не тільки знизити кількість травм на виробництвах, а й зробити страхування більш точним і доступним. Страхові компанії зможуть на основі реальних даних про умови праці на підприємстві пропонувати індивідуально адаптовані страхові програми, що значно знизить ризики як для роботодавців, так і для працівників.

Третім важливим аспектом є підвищення рівня обізнаності роботодавців і працівників щодо необхідності комерційного страхування від нещасних випадків. У багатьох випадках підприємства не надають достатньої уваги страхуванню своїх працівників, оскільки не розуміють, як це працює або вважають, що це дуже дорого. Тому важливо проводити інформаційні кампанії серед роботодавців і працівників, сприяючи зростанню довіри до страхових компаній та показуючи переваги страхування у разі травм на виробництві. Це дозволить підприємствам зрозуміти, що інвестиції в безпеку

працівників і в їх страхування – це запорука стабільної роботи і мінімізація витрат на медичне лікування та компенсацію за нещасні випадки.

Україна також може отримати значну вигоду, якщо скористається досвідом інших країн, де комерційне страхування на виробництві має великий розвиток. Країни з розвиненими економіками, такі як Німеччина, США і Великобританія, вже давно впровадили ефективні системи корпоративного страхування, що допомогло знизити кількість нещасних випадків на роботі і покращити умови праці. Співпраця з міжнародними страховими компаніями може допомогти Україні адаптувати найкращі світові практики, підвищити ефективність страхування, а також зробити послугу більш доступною для різних категорій підприємств.

Перспективи розвитку комерційного страхування також пов'язані з поліпшенням фінансової стабільності страховиків. В Україні багато страхових компаній стикаються з проблемами неплатоспроможності через високі ризики і недостатньо розвинений ринок. Тому необхідно створювати умови для розвитку ринку, що включають надання податкових пільг, впровадження державних програм підтримки страхових компаній, які працюють у сфері комерційного страхування від нещасних випадків на виробництві. Це дозволить зробити страхування доступнішим для підприємств різних розмірів і галузей.

Одним з важливих аспектів розвитку комерційного страхування є також збільшення кількості програм, орієнтованих на малий і середній бізнес. На даний момент невеликі підприємства часто не можуть дозволити собі дорогі страхові поліси, що обмежує їх можливості для забезпечення безпеки працівників. Створення спеціальних програм для таких підприємств може стати ефективним інструментом для залучення нових клієнтів і покращення загальної ситуації в країні.

Загалом, перспективи розвитку комерційного страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні залежатимуть від комплексного підходу до вирішення цих проблем. Вдосконалення законодавства,

впровадження нових технологій, підвищення обізнаності, а також використання міжнародного досвіду і створення програм для малого та середнього бізнесу можуть значно покращити ситуацію в цій галузі. Розвиток цього виду страхування не тільки підвищить рівень безпеки працівників, а й зробить український бізнес більш конкурентоспроможним на міжнародній арені.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У результаті дослідження системи страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні та порівняння з досвідом зарубіжних країн можна зробити кілька важливих висновків, які відображають як сильні, так і слабкі сторони національної системи страхування.

По-перше, слід зазначити, що в Україні система державного обов'язкового страхування від нещасних випадків на виробництві не забезпечує достатнього рівня захисту працівників. Це страхування покриває лише травми, отримані в робочі години, що є серйозною вадою, оскільки багато працівників змушені працювати понаднормово. Травми, які трапляються поза офіційними годинами роботи, не покриваються державним страхуванням, що залишає працівників без належної фінансової підтримки. Це особливо актуально для галузей з високим рівнем фізичних навантажень, де працівники можуть бути схильні до травм навіть під час виконання наднормової роботи.

Крім того, одна з основних проблем в Україні – це значна частка неофіційно працюючих працівників. Багато працівників, зокрема у сільському господарстві, будівництві та в інших галузях, не мають офіційного трудового договору, що позбавляє їх можливості отримати захист через державне або страхування. У таких випадках вони не можуть скористатися правами, передбаченими законодавством, навіть якщо травма була отримана під час виконання робочих обов'язків.

Додатковою проблемою є те, що в Україні іноді трапляються випадки, коли роботодавці приховують факт травмування працівників на виробництві,

намагаючись уникнути відповідальності за страховими внесками або компенсацією. Це є серйозною проблемою, оскільки в таких випадках потерпілі не можуть отримати компенсацію за нещасний випадок і залишаються без належної медичної та фінансової підтримки.

Зважаючи на ці обмеження державного страхування, необхідно приділяти більше уваги розвитку комерційного страхування від нещасних випадків на виробництві. Комерційні страхові компанії можуть забезпечити більш гнучкі умови для страхування працівників, враховуючи специфіку роботи в різних галузях та можливість страхування не тільки в робочі години, але й у позаробочий час. Комерційні страховики також можуть запропонувати більш широкий спектр послуг, включаючи страхування від нещасних випадків для неофіційно працюючих осіб, що дозволить охопити більшу кількість працівників.

Важливою перевагою комерційного страхування є також можливість вибору працівниками страхової компанії, що дозволяє знайти найкращі умови для кожного конкретного випадку. Комерційні страхові компанії мають змогу покрити додаткові ризики, що не включаються в державне страхування, такі як травми, отримані під час виконання робіт у нічні або святкові дні, чи випадки, коли травмовані особи не мають офіційного статусу працівника.

Таким чином, для забезпечення належного захисту працівників від нещасних випадків на виробництві в Україні потрібно значно розвивати комерційне страхування. Це дозволить покрити недоліки державної системи, зокрема у випадках понаднормових робіт, неофіційної зайнятості та широкого спектра ризиків, не врахованих в рамках обов'язкового державного страхування. Враховуючи досвід зарубіжних країн, де комерційне страхування займає важливу роль у системі соціального захисту працівників, розвиток цього виду страхування в Україні є необхідним кроком до забезпечення високого рівня безпеки та фінансової стабільності працівників у разі нещасного випадку на виробництві.

Література

1. Блажинська Т. О. Інструменти страхування від нещасних випадків на виробництві. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. №11. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15374195>
2. Хмелярчук М. І., Блажинська Т. О. Підвищення ефективності використання страхових коштів від нещасних випадків на виробництві. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2024. Вип. 52. С. 174-183 URL: <https://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/economics/article/view/4794/5280> (дата звернення: 20.01.2025).
3. Гаманкова О. О., Шимків С. Фінансове забезпечення страхування від нещасних випадків в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2016. №3(180). С. 18-25.
4. Esping-Andersen G. *Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford : Oxford University Press, 1999. 207 p.
5. Barr N. *The Economics of the Welfare State*. 5th ed. Oxford : Oxford University Press, 2012. 385 p.
6. Stiglitz J. E. *Globalization and Its Discontents*. New York : W. W. Norton & Company, 2002. 282 p.
7. Стан виробничого травматизму. Сайт Державної служби України з питань праці. URL: <https://dsp.gov.ua/stan-vyrobnychoho-travmatyzmu/> (дата звернення: 25.01.2025).
8. Кількість страхових компаній в Україні на січень 2026 скоротилась до 57 СК. *Інтернет-журнал Foinsurance*. URL: <https://forinsurer.com/news/26/01/14/45397> (дата звернення: 26.01.2025).
9. Соловійов О. В. Світовий досвід соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. *Evropský politický a právní diskurz = European political and law discourse = Європейський політико-правовий дискурс*. 2016. Vol. 3, is. 2. S. 261–266. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12300/1/Soloviov_261-266.pdf (дата звернення: 28.01.2026).
10. Серватинська І. М. Механізм імплементування зарубіжних моделей фондів соціального страхування в реалії України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6(3). С. 32-35. URL:

[http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6\(3\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6(3)_9) (дата звернення: 28.01.2026).

11. Workers' compensation insurance in brief. *Finnish Workers' Compensation Center*. URL: <https://www.tvk.fi/en/insurance/workers-comp-in-brief> (дата звернення 30.01.2026).

12. Workers Compensation Insurance 101: What are Monopolistic States? *Sequoia Blog*. URL : <https://www.sequoia.com/2021/01/workers-compensation-insurance-101-what-are-monopolistic-states/> (дата звернення 30.01.2026)

13. Chilean Safety Association. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Chilean_Safety_Association (дата звернення 31.01.2026).

References

1. Blazhynska, T.O. (2025), "Instruments of insurance against occupational accidents", *Current Issues of Economic Sciences*, no. 11, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15374195>.

2. Khmeliarchuk, M.I. and Blazhynska, T.O. (2024), "Improving the efficiency of using insurance funds for occupational accidents", *Formation of Market Economy in Ukraine*, vol. 52, pp. 174-183, available at: <https://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/economics/article/view/4794/5280> (Accessed 20 Jan 2025).

3. Hamankova, O.O. and Shymkiv, S. (2016), "Financial support of insurance against occupational accidents in Ukraine", *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, vol. 3(180), pp. 18-25.

4. Esping-Andersen, G. (1999), *Social foundations of postindustrial economies*, Oxford University Press, Oxford, UK.

5. Barr, N. (2012), *The economics of the welfare state*, 5th ed., Oxford University Press, Oxford, UK.

6. Stiglitz, J.E. (2002), *Globalization and its discontents*, W. W. Norton & Company, New York, USA.

7. State Labour Service of Ukraine (2025), "Occupational injury statistics", available at: <https://dsp.gov.ua/stan-vyrobnychoho-travmatyzmu/> (Accessed 25 Jan 2025).

8. Forinsurer (2026), "The number of insurance companies in Ukraine decreased to 57 as of January 2026", *Forinsurer Online Magazine*, available at: <https://forinsurer.com/news/26/01/14/45397> (Accessed 26 Jan 2025).
9. Soloviov, O.V. (2016), "World experience of social insurance against occupational accidents and occupational diseases", *European Political and Law Discourse*, vol. 3, no. 2, pp. 261-266, available at: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12300/1/Soloviov_261-266.pdf (Accessed 28 Jan 2026).
10. Servatynska, I.M. (2016), "Mechanism of implementation of foreign models of social insurance funds in the realities of Ukraine", *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy*, vol. 6, no. 3, pp. 32-35, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6\(3\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6(3)_9) (Accessed 28 Jan 2026).
11. Finnish Workers' Compensation Center (2026), "Workers' compensation insurance in brief", available at: <https://www.tvk.fi/en/insurance/workers-comp-in-brief> (Accessed 30 Jan 2026).
12. Sequoia (2021), "Workers compensation insurance 101: What are monopolistic states?", *Sequoia Blog*, available at: <https://www.sequoia.com/2021/01/workers-compensation-insurance-101-what-are-monopolistic-states/> (Accessed 30 Jan 2026).
13. Wikipedia contributors (2026), "Chilean Safety Association", *Wikipedia*, available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Chilean_Safety_Association (Accessed 31 Jan 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 04.02.26

Прорецензовано / Revised: 09.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 19.02.26